Q. B. V.

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE REGIO AC DOMINO
[DO]N. FRIDERICO AVGVSTO
ELECTORAT. SAX. HEREDE.
[]DISSERTATIONEM INAVGVRALEM
DE

ARDORE [V]ENTRICVLI

PRAESIDE
[]D. GOTHOFREDO BERGERO
ARCHIATRO REGIO
[C]OLLEGII MED. SENIORE ET PROF. PRIM.

PRO LICENTIA
IMPETRANDI
[SV]MMOS IN ARTE SALVTARI HONORES
P. P.

[I]OANNES TOBIAS HERWEG
BLANCKENBVRGO-SAXO
A. D. XII. IVL. CIƆ IƆ CC XIV.
IN AVDITORIO MAIORI
[H]ORIS ANTE ET POST MERIDIEM CONSVETIS.

VITEMBERGAE
PRELO VIDVAE GERDESIANAE.

DE

ARDORE

VENTRICVLI

DISSERTATIO INAVGVRALIS

I.

Quam miſera ſit hominum conditio, tot morborum genera docent, quibus cum univerſum corpus varie multumque laborat, tum ſingulæ eius partes affici ſolent. Haud longe abiero, cum vel

 unius

unius ſtomachi recordatio fidem faciat, quan
experimentis incommodorum, quæ ex eius im
becillitate capiuntur, firmam, tam ſentiendi mo
leſtia gravem. Ex his, præter morſus dolori
varios, quibus cruciatur ille, & quos verbo, ;
Græcis ſumto, cardialgiæ nomine nuncupamus
non minus frequens, quam infeſtus, eſt ex eo
dem per gulam in fauces aſcendentis, ardoris ſen
ſus, qui, nomine a veteribus quibusdam deſcri
ptus, apud Hippocratem vix occurrit, a Galenc
vero ἔγκαυσις τȢ̃ ϛομάχȢ, Germanis vulgo So
da, forte a Sood, vel Sutt, quod ebullitionem ſi
gnificat, appellatur.

II.

Atque hic quidem ardor ventriculi interdun
ieiunis accidit, ſæpius autem inter epulas, &
poſt cibum ſumtum, emergit, atque nunc levius
modo gravius, affligere, & alias durare diutius
alias citius reſtingui, & cum conatu quodam eru
ctandi, ſenſuque mediæ quaſi viæ, ab expiratio
ne veluti flammea intercluſæ, tum quoque deglu
tiendi difficultate, moleſtiæ non parum, idqu
tanta ſubinde vi, exhibere ſolet, ut eo affecti, ar
dentis carbonis æſtum percipere ſibi videantur

Aliquan-

Aliquando tamen ructus comitantur varii, maximeque nidorosi, ita, ut ipsum etiam os tandem amarore repleatur. Non raro anxietas quædam ex nausea præcedit, & tenuis ex stomacho, limpidusque, humor profluit. Quicquid vero expressi ventriculo ardoris in gulam & fauces emittitur, id nunc bullientis, aut ferventis instar aceti, mordet, modo amarum, causticum, sæpeque ustum quid, tanquam a calce, refert. Vnde & linguam resiccat, & magnum frigidæ desiderium, langvente admodum ventriculo, affert. Nonnunquam autem, premente etiam fame, sitique, instat, licet præ molestia vix edendi bibendique facultas detur. Quodsi gravius malum, diutiusque, urgeat, assodes, vel inquietudo ingens, quæ nullam corpori requiem præbet, aliquando etiam morsus doloris, & rosio, accedit, ac, geminato ita, auctoque, malo, lapsus interdum virium, tantaque subinde imbecillitas, sequitur, ut etiam cum periculo defectionis animi coniungatur.

III.

Ad hoc malum propensi sunt, quibus, seu natura, sive ex antegressa febri, vel ægritudine alia, præcordia nimiopere æstuant: quibus item

acri, acida, ac nidoroſa, bilioſaque ſcatet illuvie ventriculus, atque a naturali oris potiſſimum ſiniſtri adſtrictione deficit. Quo in numero magna pars urbanorum eſt, qui partim deliciarum uſu, & crapula, partim otio, & vitæ nimia inæqualitate, ventriculum offendunt, & varias in eo cruditates colligunt. Inprimis autem gignendo eidem affectui aptum comperimus victum, qui facile fermenteſcit, atque in acorem, vel nidorem, fumumque, aut fervidam exhalationem, degenerat, atque ex cibis conſtat inprimis dulcibus, pingvibus, ac opimis, ſaccharo, melle, aromatis, muria, aceto conditis, & ſale, vel multo atro fumo, ad ſolem, aut frigora, paſſis, obduratisque, aut cum rancido lardo, oleo, vel butyro, confectis, aut rebus aſſis, & in ſartagine frixis, lacrymoſis item cepis, porris, alliis, cucumeribus, & eius generis fructibus horariis aliis, caſeo porro veteri, putrive, ac cereviſia recenti, & craſſiore, nec ſatis defæcata, vinoque, vel dulci, rebus cauſticis, &, uti ſunt, Hiſpanienſe, & Canarium, calce viva, ex marmore, gypſoque cremato, infecto, aut aliter fucato, vel acido novello quovis, muſteo, tartarique pleno, quo aliquando, ſicuti dentium alvearia obſita, ſic

ſic intus ventriculum & inteſtina obducta, ac veluti incruſtata, reperias, ut apud *Pechlinum*, *obſ. med. phyſ. XXVIII, lib. II*, extat. Videas quoque, id quod bene *Celſus* admonuit, *lib. II. de med. c. XXV*, non protinus, quicquid boni ſucci eſt, cuique ſtomacho convenire, ſed ſæpe eos, qui cibis adſveti ſunt durioribus, & concoctu difficilibus, ſi molles, teneriores, & ſvaviſſimos, atque facilimos ad concoquendum comedant, hos corrumpere potius, ac in nidorem convertere, quam conficere, illoque ardore corripi, mutata vero victus ratione, eo immunes eſſe.

IV.

A medicamentis præterea acribus, calidioribus, & antiſcorbuticis, rebusque cauſticis, & corroſivis, eundem hunc ardorem induci, eumque ſubinde graviorem, & cum vehementi coniunctum cardialgia, notum eſt ſatis, & vel puer ille apud Foreſtum, *lib. XXV, obſ. XXX*, teſtari poteſt, cui poſt hauſtam aquam fortem præ ardore gula præcludebatur, & ſuffocationis periculum imminebat. Eodem pertinent, quæ de hoc liquore, ac medicamentis acribus annotarunt *Ronſſeius, ep. med. IX*, *Seidelius, de morb. inſanab.*

p. 13,

*p.*13, *Heerius obs. med. XV*, & *Friccius de virtut. venen. med. c.*11. Demum iram, & motum corporis paulo vehementiorem, ventriculo vel ieiuno, & latrante, inediaque paulo diutius vexato, vel cibi pleno, ad ciendum hoc malum non parum valere, ac frequens idem in morbo hypochondriaco, scorbuto, arthritide, calculo, & obstructione alvi esse, usus & experientia docet.

V.

Vt autem quivis facile videt, sedem mali ventriculum esse, ex eoque emissis fumis veluti igneis orificium inprimis sinistrum, & coniunctæ huic fistulæ cibalis latera, aliquando etiam orificium alterum, ipsaque eidem continuata intestina, affici: sic illud etiam non difficulter intelligitur, constitutionem illius variam, pro varietate temperiei, perspirationis, & contentorum aliorum, a victu relictorum, aut aliunde transmissorum, toni demum, & motus, sensusque, ad gignendum hunc affectum plurimum conferre. Hinc enim fit, ut, quæ in temperato stomacho innoxia, inprimisque salutaria, in intemperato, & improbo, ne vitio quidem satis resistere possint. Nihil enim tam bonum est, quod non

vitio

vitiosorum commercio corrumpatur, & quicquid facile conficitur, facile item alteratur, & corrumpitur. Ita lac, quod *Varro, de re rust. lib. II, c. II,* omnium, ait, rerum, quas cibi causa capimus, liquentium maxime alibile, & *Celsus l. c. lib. II, c. XIIX,* ex potionibus valentissimi generis esse, bonique succi, stomacho intemperato alienum est, multamque inflationem ciet, atque in ventriculo minus calido acescit, in æstuante fuligine & nidore inficitur, nec raro ardorem illum parit. Idem melle, quo nihil fere melius est, fieri, quotidie observamus, ut acredine noceat, & flatu, eoque calidis ac biliosis maxime sit infestum.

VI.

De causa mali proxima hoc minus est mirandum, non inter se omnes convenire, quo magis usu constat, illam ventriculorum disparitatem non nisi sua cuiusque experientia disci, & differentes eius causas, ac qualitates humorum peccantium, non ita semper cognitas esse, ut vulgo opinamur, sed aliter in libris & ore medicorum, aliter in corporibus sese habere. Ego quidem pro causa morbifica habendam putarim materiam quamvis fermentescentem, ac vaporantem,

rantem, & ventriculum gulamque urere aptam, quæ utique tam indole, quam mole, graduque, varia esse potest. Ac merito quidem veteres multum hic bili tribuendum putarunt, contagione sua, & vapore, quem exhalat, acerrimo, quoquo modo in ventriculum, gulamque, sublato. Namque ea, sale constans acri, sulphureoque, uti cibum subito colliquare, atque in acrimoniam sulphuream & causticam convertere, & cum parte eius tenuiore facile per gulam aspirare: sic non uno nomine ardorem illum parere potest. Quam eius vim experimentum illud Schuylii comprobat, quo, secto canis vivi abdomine, & ligato iuxta pylorum, ac infra insertionem ductus pancreatici, intestino duodeno, hoc brevi post & vapore acri vehementer distentum, & intenso fervens calore, reperitur. Vt minus a vero alienum videatur, etiam a bile, per tunicas vesiculæ, & incumbentis eidem ventriculi, penetrante, huncque ea regione intus forisque colore suo inficiente, eundem ardorem progigni. Quemadmodum in iis, quibus ardor ventriculi perpetuo fere molestus fuerat, se sectione aliquoties deprehendisse, *Platerus* scribit, *Prax. tom. II, c. II.* Verumtamen quo minus uni humori bilioso omnem

mnem ardoris huius cauſam adſcribam, cum alia obſtant, de quibus deinde dicetur, tum illud prohibet, quod in picrocholis, & aliquando in fame rabida, quoties ieiunus venter inedia paulo diutius vexatur, ut de ſe ipſo refert *Veſalius*, *lib. V. de hum. corp. fabr. c. IIX*, bilis ſine ardore ex duodeno in ventriculum conſcendat, nec raro mera per os reiiciatur.

VII.

Cruditatem porro nidoroſam, res eſt notiſſima, hic crebro admodum peccare, quam quidem corruptione inprimis pingvium, & dulcium, in nidorem oleoſum, amarum, & acrem, fumoſumque, gigni, comperimus. Eſt enim ea pingvedinum natura, ut turgeſcant coquendo, & intumeſcant, atque etiam ſponte in oleum tabeſcant, ac ſæpe vehementer efferveſcant: ſicut de pinguedine balænarum ex *Martinii Itiner. ad Groenland.* conſtat, eam, doliis incluſam, haud aliter, quam cereviſiam, vel vinum, efferveſcere, & ſic magnam partem in oleum reſolvi, ab illa vero efferveſcentia vaporem tam acrem oriri, ut oculos nautarum gravi inflammatione afficiat. Sic etiam mel, quod ad naturam olei quodam-

modo accedit, *coctum*, si *Hippocratem* audias, *lib. de intern. affect. c. XLV, t. 5, æstuosum est, & ventri adhæret: postea, cum concoctum fuerit, in ventre effervescit, & venter derepente attollitur, & ardet, & dirumpi videtur.*

IIX.

Ab acido quoque malum hoc oboriri, recens fere nostræ ætatis est opinio, & ipse iam ante fassus sum. Quo tamen uno idem semper excitari, in ea naturarum, assumtorum, & causarum aliarum, quas modo dixi, varietate nemo fortasse pertenderit, præsertim qui considerarit, multos, quorum ventriculi ab hausto vino, vel alias manifestum spirant, ructant, vomuntque acidum & qui aceto, succo citri, & acidis aliis delectantur, ardore illo, quicquid etiam comedant, hauc tentari, cibosque multos & potus vinosos in ventriculo natura acescere, ac verissimum esse, id quod *Hippocrates* dixit, *aph. I, Sect. IV*: In diuturnis intestinorum lævitatibus ructum acidum supervenientem, qui prius non fuerit, signum esse bonum, instaurati nimirum toni, & concoctionis ventriculi restitutæ. Qui enim hunc aphorismum in dubium revocare velit, experientia ip

ipſi fidem derogabit. Neque tamen, ubi amarus ſe ſapor ex ventriculo prodit, acidum ſemper excludendum eſſe, vel inde patere poteſt, quod non ſolum rancidus, aut amarus, & ingratus plerumque ſapor emergat, ubi ſulphur nimio calore luxuriat, uti oleoſa quævis, & dulcia, longa coctione amareſcunt, ſed etiam idem ſapor haud raro ex acido proveniat. Siquidem ex argento, ſpiritu nitri, vel aqua forti, diſſoluto, & in cryſtallos coagulato, ſapor naſcitur amariſſimus, facta vero, ignis ope, utriusque ſeparatione, aqua fortis acidiſſima, & argentum inſipidum, redditur. Idem de lapide calaminari, eodem ſoluto liquore, conſtat, claro ſatis documento, ſæpe acidum latere, ubi quis minus id ſuſpicetur, ac vere *Rohaultium* dixiſſe, *phyſ. p. m.* 163, impoſſibilia eum tentare, qui de quibusvis ſaporibus particularem determinare texturam ſuſcipiat.

IX.

Quapropter ſolum hic acidum perraro peccare putarim, ſed nunc cum acrimonia alcalica, nunc llioſa, nunc pingvi & oleoſa, aliaque apta materia, luctans & congrediens. Sæpe

etiam residuum cibi salem plus minus volatilem, & sulphureum, eo modo fumare in stomacho, atque ardorem parere, vel salsamenta doceant varia, piscesque lacustres, & marini, varie siccati, quæ omnia, quo magis veterascunt, hoc salem magis urinosum, naturaliter ex putredine conceptum, olent. Quo minus miremur, idem malum quosdam esu casei experiri, quem, notum est, vetustate in salem converti urinosum, tam acrem, ac septicum, ut urinam putridam, eiusque spiritum redoleat, & vix naribus perferri possit. Immo vero, quicquid in ventriculo fervet, & vaporat, & acri, seu sulphureo, urenteque halitu mordet, hic inter causas referendum esse patet. Quorsum quidem, intelligimus, pertinere allia, cepas, porros, & eius generis alia, potulenta porro calidiora, ac cerevisias crassas, nec satis defæcatas, vinaque, vel tartaro fœta, vel calce, rebusque septicis, & fermentescentibus, vel aliis saporum acuminibus, imbuta, & fucata. Rectissime *Plinius*, *H. N. lib. XIV, c.* 20, *tot vinum veneficiis placere cogitur, & miramur noxium esse? Marmore, & gypso, & calce condita vina quis non etiam validus expaverit; meliusque, si non vasis pix affuit?* Et *lib. XXX, c.* 1: *Sua cuique vino saliva innocentissima,*

sua

a cuique ætas gratissima, id est, media. Vina
ero acida, tartaroque fœta, huc inprimis facere
identur, deposita, relictaque in ventriculo, qua
um subinde incrustari intus, supra ostendi, tarta-
a materia, quæ quippe, sive in fundo, sive ore
ius, hæreat, nimio eius calore exiccata, & vel-
i adusta, cum potu perfunditur, calcis instar,
cile fervescit, & vaporat.

X.

Neque tamen iis, quas commemoravi, causis,
&, quæ his similes sunt, aliis, comperimus
nnes æque affici, sed quosdam illis, alios aliis
dore corripi, iisque alios omnibus nihil mole-
æ experiri, quia, ut ex superioribus constat,
agna est dissimilitudo & varietas ventriculo-
m, qua quidem fit, ut iidem alias rebus aliis iu-
ntur, vel lædantur. Quorsum inter alia hic
cit oris sinistri, quod a cibo sumto constringi
bebat, laxitas & hiatus, ob quem liber haliti-
s ad gulam exitus patet. Atque hæc quidem
primis cum illo ventriculi orificio patitur, quod
locis sensus magis vigeat, non tam ob maio-
m nervorum copiam, ut multorum fert opi-
, quam ob tunicam nerveam, crusta villosa
multo

multo ibidem tenuiore, quam ipſo in ventriculo,
obductam, ac fere nudam. Nam videtur mihi
cruſta villoſa præter uſus, quos habet, alios, in
ventriculo etiam ſenſum moderari, ſuaque varie-
tate efficere, ut ab aſſumtis aliis alii bene maleque
afficiantur. Ab iſta igitur fervida exhalatione
tacto ore ventriculi, una cum gula, non modo
fit moleſtus ardoris ſenſus, ſed etiam, hunc con
ſequente fibrarum tunicæ muſculoſæ contracti-
one, & intercepta quodammodo exhalatione, non
minor deglutiendi, quam eructandi, difficulta
oritur, dum, validiore ventriculi contractione
ſubito ſoluto gulæ ſpaſmo, intercepta ante, &
anguſtis collecta limitibus, elaſtica materia viam
inveniat, & maiore vi ac copia ex ſtomacho pro
rumpens, ructus pariat. Aliquando etiam an
xietas antecedit, & aquoſus ore limpidusque hu
mor profluit, cum ebullientium intus humoru
impetu commotus, ventriculus, fluctuantem
ſummitate iuxta orificium laxius ſiniſtrum, bu
lantemque tenuiorem illorum partem, exclud
Lævior autem ardor eſt, vel ſævior, & nunc d
utius, modo ad breve exiguumque tempus, d
rat, pro ſui fomitis, quo ſuſtinetur, conditio
Namque in ventriculo concepta materia mo

parci

parcior eſt, modo uberior, tenuior, aut craſſior, alias plus, alias minus lentoris habens, ideoque n alvo ventriculi vel natans, fluctuansque, vel parietibus eius rugoſis, & villis, orique, hærens rmius, ac plerumque pertinacius impacta. Ac uiusmodi quidem tenacis acrisve materiæ roſi-ne ita ingraveſcere ardor poteſt, ut morſus de-num ventriculi & cardialgia, & alia poſt alia ac-edere ſymptomata poſſint.

XI.

Ex his, quæ de cauſis, ardorem ventriculi in-ducentibus, dixi, harum quoque ſigna facile ognoſcuntur, modo ad naturam cuiusvis homi-is, cum hoc malo conflictantis, & indicia, hu-norum πρόςασιν, & quaſi præfecturam, demon-rantia, attendamus, & noxia, ac ſalutaria, cum is conferamus. De Prognoſi pariter nil atti-et hic multa dicere. Id enim quiuis prudens acile intelligit, ardorem illum pro varia cauſa-um ratione, nunc plus, nunc minus periculi af-erre, eumque, qui a cibo & potu originem ha-bet, plus moleſtiæ, quam diſcriminis, habere, ac acile ceſſare, niſi ſævior fuerit, atque in cardial-giam tranſeat graviorem, vel alia ei mala ſucce-

dant

dant. Sæpius prænuncius & comes mali hypochondriaci, ſcorbuti, arthritidis, calculi, & ſimilium affectuum, eſſe ſolet, ob cruditates ventriculi, quæ vera variorum ſemina morborum exiſtunt.

XII.

In Curatione ad cauſas reſpiciendum eſt, quæ uti variæ in variis eſſe poſſunt: ſic varii quidem generis remedia requirunt. Sed uſus fere obtinuit, ut, præſente inprimis malo, urgenteque, alterantia & corrigentia humores pravos quæ vulgo abſorbentia & præcipitantia vocant adhibeantur, potiſſimum ex creta, bolo armen. terrisque aliis, chelis & lap. cancr. percar. carpion. corall. margarit. matr. perl. teſt. ovorum conchar. oſtrear. oſſ. ſepiæ, cornu cervi & ebore uſt. ac foſſil. cryſtallo, ſmaragd. hyacinth. antimon. diaph. & chalybe, ferroque, varie præparatis, conſtantia. Neque id ſine ratione, quod ea remedia & acrimoniam variam, & ebullitionem ac fervorem humorum temperare ſoleant.

XIII.

De vi quidem acidum alterandi nemo facile dubitat. Nam ideo a plerisque adhiberi conſveve-

reverunt. Sed in affectibus quoque aliis eadem rodesse, experientia docuit, in quibus, consen-entibus omnibus, acidum nullum reperitur, sed el salsugo, vel nidorosa peccat cruditas, aut bi-s ipsa cietur acrior, & spumat, quam quippe ssociant, infringunt, & frænant, atque in aliam utant indolem, eo prope modo, quo lixivio, testis ostrearum parato, species decocti amari porem suum deponere, & quodammodo dul-escere observamus. Ex illis itaque convenien-a cuivis eligi, & societate nucis myristicæ, vel acis, croci or. cort. aurant. rad. angel. cinnab. & cchari, vel conservæ rosac. cum vel sine spir. vitr. t syrupi aurant. cydon. menthæ, de agresta, emmarumque quercus, in foliola se explicanti-n, varia exhiberi forma possunt. Sic quos-m, quibus soda & calculus frequens hospes & ostis est, solo pulvere lapidum, aut chelarum ncr. in mensa salis instar, aut extra eam mace ndito, alternis diebus ad drachmam unam mto, utroque se malo liberare, notum est, at-e a *Sommero* annotatum, *Eph. Germ. dec. III, m. III, obs. CLV.* Suntque huius generis mul-admodum, quibus pleni Practicorum libri, orum scrinia nunc compilare nobis nec placet,

nec vacat. Illud saltem addi meretur, cretam terrasque alias, alvum plerumque difficilem red-dere, neque hæc, & alia, quæ dixi, remedia ita malum semper tollere, quin redeat identidem, & sæpe contumacius fiat. Quin imo vidi multo im-portunoque illorum remediorum usu multum damni ventriculo, totique corpori, allatum fu-isse. Neque enim, ut vulgaris est opinio, illi alterantibus acetum, aliaque acida, acorem per-dunt, quod hic ab iisdem, rebus veluti voraci-bus, absorbeatur, & poris eorum ac meatibus quasi vaginulis, inclusus teneatur, sed quod quæ in phlegmate, sive aqua, dispersa tam multa tamque exigua, spicula acuminibus suis, motu-que continuo, res obvias feriunt, illorum mixtur alterantium, in pauculas, maioresque, coacta cry-stallos, uti microscopium ostendit, mutation multitudinis, magnitudinis, aciei, & motionis vim quoque agendi ita sæpe mutent, ut vix am-plius sentiantur. Sed uti fieri facile potest, u vel liquore motuque assumtorum, vel perspira-tionis ventriculi, concoctionisve putrefacientis salia illa concreta, & inter alterantium partes qui-escentia, denuo solvantur, atque in pristinæ ha-bitudinis spicula dissiliant: sic patet easdem ill

agend

agendi vires recipere, eundemque adeo ardorem parere posse, ac eum quidem hoc graviorem, quo maiori ante copia congregata, coactaque, fuerunt.

XIV.

Quare aliis salia magis lixivia placent, quod non solum acida irretiant ac implicent, sed etiam adhærescentem intus humorem viscidum, biliosum, & nidorosum, solvant, abstergant, ac temperent, atque ad faciliorem disponant exitum. Ac præsens omnino & paratum esse auxilium in oleo tartari per del. ad guttas aliquot in aqua dato, sæpius sum expertus. Neque raro tincturam tartari profuisse novi. Aliquando etiam nitrum antim. cineres clavell. saliaque herbarum fixa, nitrosa, & tartarea, fervorem contemperantia, & abstergentia, iuvisse visa sunt. Ita *Cnæfelius*, *Eph. Germ. dec. I, ann. III, obs. CCX*, viro, scribit, consulari, ex potu vini Rhenani gravissimo stomachi ardore vehementer, & per plures dies vexato, ita ut, non obstante premente fame, sitique, nulla tamen sine dolore potestas edendi, aut bibendi, concederetur, frequentem usum salis prunellæ, aqua sambuci soluti, non solum magno

fuiſſe emolumento, ſed etiam ſucceſſu temporis omnem ardorem abegiſſe. Idem genus remedii idem modo nominatus autor l. c. refert, ſe aliis quoque cum fructu commendaſſe, excepto uno, ex eadem cauſa graviter laborante, quem, poſteaquam ſale illo malum non modo non levatum, ſed ita auctum obſervaret, ut vitæ periculum inſtaret, nec quicquam mucilagines ſem. cydon. & ſimilia, proficerent, adſcito in auxilium cremore tartari ſervarit. Inter ceteros nitrum præparatum cum ſyr. fol. querc. aquave fragariæ, etiam *Riedlinus* laudat, *obſ. med. XXXIV, cent. III.* Ac uſu compertum eſt non infrequenti, nullis aliis conferentibus remediis, ſolum potum fontium calidorum, & acidorum, ſalis potiſſimum ope nitroſi, copioſa aqua ſoluti, auxilium attuliſſe.

XV.

Præterea vi mitigandi ac frænandi acres, mordaces, æſtuque ferventes particulas inſigni nota ſatis, atque apud omnes pervulgata ſunt medicamenta gummoſa, & glutinoſa, ex. g. Arab. tragac. herb. conſolid. reg. rad. & ſem. alth. malv. cannab. cydon. pſyll. melon. cucum. portul. amygd. d. hordeo, & ſimilibus, in quibus aculei

ſa-

ium, tanquam in viſco, inhæreſcunt. Cuius-
odi quidem remediis, cum cryſtall. mont. bolo
men. melleque roſac. ac violac. in ardore ven-
culi, ex aqua forti, & medicamentis acribus,
reſtus, *Ronſſeius*, *Heerius*, *& Friccius*, l. c. feli-
ter uſi ſunt. Eodem, ob gummi reſinoſum,
aſtichen & olibanum, ac, propter dulcem &
ſcoſam ſubſtantiam, ſiliquam edulem, ſive cera-
m, in hoc malo uſurpari ſæpe ſolitam, iure re-
ras. Neque immerito Græci, præſertim *Aeti-*
, *III. Tetr. Ser. I, c.* 4, & *Dioſcorides*, *lib. II.*
rab. cap. I, in extingvendo ardore ſtomachi
uturno, arcendaque ſiti, glycyrrhizæ ſuccum,
potu ſumtum, aut radicem, ex aqua potam,
darunt. Namque infuſum radicis huius raſæ
inciſæ in aqua fontis, ipſa hic experientia com-
obat, de qua alios inter legi meretur *Rulandus*,
rat. emp. XXI, *cent. IX*.

XVI.

Verum in alterando bilioſo humore, præter
ea, quæ ſupra laudavi, etiam acida atque
ſteriuſcula hoc quidem magis conducent, quod
n ſolum humoris noxii vim ac fervorem ob-
ndunt, & conſopiunt, unaque ſitim exſtingvunt,
ſed

ſed etiam deiectam appetentiam excitant, & tonum ventriculi confirmant. Qua ratione iam olim, ut apud *Trallianum, de art. med. lib. VII, c. VI*, & *Dioſcoridem* l. c. legimus, omphacium, & ſucci limonum, malorum aureorum, & punicorum, in uſu fuerunt, atque acidum tartari, & ſpiritus ſalis, ſulph. vitriol. nitri, præcipue dulces, a multis, ac præſertim *Tozzio, de nat. & curat. ſingul. morb. P. II, p.* 10, commendantur. Videtur quoque permixtorum acidis humorum fervor contemperari, ut ſuccum videmus limonum vehementiſſimæ ebullitioni ſacchari in capaciſſimo aheno reſiſtere. Ceterum opportunum remedium, quia æſtum ventriculi, fervoremque humorum compeſcit, atque os ventriculi abluit, & in arctum cogit, a laudatis Græcis, & *Celſo, lib. IV de med. c. V*, ſolius potio frigidæ habetur, qua quidem C. Plinius Secundus, cui ſtomachus natura invalidus, & frequenter intus æſtuans erat, ſæpius uſus memoratur in *ep. XVII. lib. VI*. Alii ex lenientibus aliquod ac temperantibus eidem admiſcent, veluti ſunt borraginis, lactucæ, ac præſertim portulacæ, ſucci, atque hanc quoque ipſam ſumendam ſvadent, præeuntibus nominatis modo Græcis. Sed videas tamen non raro

nequ

eque frigida, etiamſi largiore bibatur copia, ut
ıeminit *Scribonius Largus, de comp. med. c. XXIII*,
eque aliis alterantibus remediis quicquam hic
rofici, vel ardorem aliquandiu ceſſare quidem,
:d mox deinde reverti, & diutius graviusque
liquando affligere. Id quod ſæpe quidem ſo-
us quoque uſu ſacchari factum eſſe comperi, ut
ıtermiſerit aliquantum malum, ſed nunc citius,
ıodo tardius recruduerit.

XVII.

Quare hic provide quidem videndum eſt, cuius naturæ humor peccet, & aptis huic re-
ıediis ſuo cuiusque conſulendum ventriculo,
iusque craſi. Verum perraro his radix mali
xſtirpatur, niſi materia, quæ ardoris cauſa exi-
:it, commode educatur. Ac fluctuantes qui-
em in ventriculo vitioſos corruptosque humo-
es, vel, ſi impacti ſint eius tunicis, implicatique
iſciditate tenaciore, vi aliqua incidente ac de-
erſoria detracti ventriculo, excretionique parati,
acile aptis ad id, benignisque emeticis, nimirum
ad. Ipecac. vel ſyrupo emet. correcto zvv. & ſi-
nilibus, vomitione eiicientur, vel, ſi natura repu-
gnet, aut aliud quid illam prohibeat, tutius per

D infe-

inferiora ſubducentur, quo purum purgatumque ventriculum relinquant. Quænam vero huic, vel illi, magis conveniant, omnibus circumſtantiis rite ponderatis, peritus Medicus iudicabit. Sed minori offenſa ventriculi agent, quæ ex aloe, rheo, ſena or. ialappa, magneſiaque alba fiunt, ac conveniens plerisque remedium, ob vim temperandi, detergendi, blandeque ſubducendi inſignem, ſiliquæ Arabicæ, tamarindi, fructus erit.

XIIX.

Purgato, ut decet, ſtomacho, ſalutaria erunt, quæ tonum eius ac perſpirationem inſtaurant, eumque a cruditate vindicant ac defendunt. Cuiusmodi, præter ea, quæ ſupra laudavi, ſunt elix. propriet. c. & ſ. acido, itemque lixivioſum, volat. & c. rhab. elix. vitrioli & tinct. propr. Mynſ. eſſ. abſinth. ſ. & comp. eſſ. lignor. carminat. lign. aloes, card. bened. cent. min. chamædr. zedoar. trifol. fibr. balſ. Peruv. ſuccini, maſtich. tinct. antimon. tart. ſpir. ſalis nitrive dulc. ſal vol. oleoſ. & quæ ex g. ammon. galb. atque aromatibus, horumque oleis, nota ſunt remedia, ex quibus apta & accommodata cuivis recipienda ſunt.

XIX.

XIX.

Nihil autem horum valebit, nisi accesserit diæta. Hic opera danda, ut ab illis rebus aveamus, quas malo huic occasionem dedisse, el illud fovisse, usu didicimus. Quid autem hic uique potissimum salutare sit, prudentiæ cuiusue & diligenti observationi relinquendum est. Jeque inutilis erit ea victus ratio, cui vis inest iedicamentosa. Qua ratione quosdam in rad. ragopog. nonnullos in herb. portulac. aliquos in etrosel. alios in acetos. alios in consolid. reg. cotis in brodiis carn. avenaceis, & hordeaceis, itemue in acetariis, remedium invenire observamus. A multis fol. & fl. betonicæ, præsertim in fine astus, cum frusto panis, ab aliis frustulum cyon. condit. aut diacydonium simpl. magni haentur. Nonnihil etiam dandum est consvetuini, ne subita & inconsulta diætæ mutatione id veniat, quod *Clementi* VII, P. R. usu venisse egimus. Nam is, diuturno stomachi vitio affectus, cum victus rationem svasu Medici Curtii nutasset iam senex, repente decessit, teste *Schleilano, lib. IX, de stat. relig. & reip.* Sunt enim

sæpe

ſæpe occultæ quædam naturæ, quæ a rebus bonis peius, quæque a malis melius ſe habeant. Quæ quidem ſub artis præcepta non cadunt, ſed ſua cuique experientia conſtare debent.

